

*Др Радован Д. Вукадиновић,
професор Правног факултета, Крагујевац*

Друга револуција у комунитарном праву конкуренције - ново регулисање вертикалних споразума

1. Претходна терминиловка напомена

Након прве револуције која је у комунитарном праву конкуренције изазвана тзв. новембарским одлукама Суда правде у случајевима: *Keck, Menge* и *Audi*, из 1993. године,¹⁾ комунитарно право конкуренције је доношењем Правила Комисије број 2790/1999²⁾, од 29. 12. 1999. године, у делу којим су регулисана вертикална ограничења у толикој мери измењено да се говори о другој револуцији.³⁾ Перманентна револуција, која је у југословенском друштву по некима текла све време после Другог светског рата,⁴⁾ последњих десетак година прерасла је у праву (на жалост у вртлогу ратних и других сурових догађаја). Имајући у виду овакво окружење сматрамо да наслов рада није претенциозно одређен, као што се то у првом моменту може учинити.

1. Вид. N. Reich, The "November Revolution" of the European Court of Justice: *Keck, Meng and Audi Revisited*, 31 *CMLRev.*, (1994) 459-492; Miklitz, Das Keck-Urteil des EuGH - vom Binnenmarkt zurück zum Freihandel?, (1994) *ISIR*, 86; Р. Вукадиновић, *Право Европске уније*, Београд, 1996, стр. 122-126.
2. Commission Regulation (EC) No 2790/1999 of 22 December 1999 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of vertical agreements and concerted practices, *OJ No L 336*, 29.12. 1999, pp. 21-25.
3. Видети, између осталог, серију написа у *European Union News*, <http://193.118.187.160/eunews.nsf>
4. Вид. С. Вукмановић-Темпо, *Револуција која тече*, Београд, 1971.

Правило број 2790 је ступило на снагу првог јануара 2000. године и примењиваће се на тзв. вертикалне картелне споразуме од првог јуна 2000. године, изузев одредби члана 12(1) које ће се примењивати од момента ступања на снагу. Правило је донето за период од десет година и његова важност истиче 31. маја 2010. године. Применом новог Правила престаће да се примењују изузеци предвиђени дотадашњим Правилима Комисије број 1983/83⁵⁾, 1984/83⁶⁾ и 4087/88⁷⁾.

2. Картелни споразуми у комунитарном праву

Уговором о оснивању Европске (економске) заједнице као један од основних економских циљева предвиђено је успостављање јединственог (унутрашњег) тржишта на коме би владала јединствена правила конкуренције. Применом фер правила конкуренције свим тржишним субјектима се, без обзира на држављанство или националну припадност, обезбеђује исти услови уласка и пословања на јединственом тржишту. Такво тржиште би било подједнако отворено за све тржишне учеснике и свима би требало да пружи подједнаке могућности у погледу привређивања. Међутим, остваривању оваквог циља могу на путу стајати различите препреке уведене националним прописима којима државе чланице настоје да заштите своју привреду. У том случају циљ комунитарног права конкуренције је да уклони такве препреке и да уместо различитих националних, створи јединствена комунитарна правила регулисања конкуренције. Осим правних препрека којима поједине државе чланице покушавају да заштите сопствене привредне и друге интересе и сама предузећа и њихова удружења могу међусобним формалним договорима и другим врстама споразума и договорних равнања настојати да ограниче, извитопере или у потпуности укину конкуренцију. Договорати се могу или предузећа која се налазе на истом нивоу процеса репродукције, закључивањем тзв. хоризонталних споразума, или предузећа која се налазе на различитим нивоима производње или у ланцу репродукције, закључивањем тзв. вертикалних споразума. У прву групу споразума спадају споразуми о специјализацији и истраживању и развоју и заједничким пословним подухватима. За другу групу су карактеристични споразуми произвођача и продаваца о различитим модалитетима дистрибуције робе. Поред позитивних ефеката за непосредне учеснике (предузећа и удружења предузећа), на пример у погледу снижења трошкова прозиводње и дистрибуције, овакви споразумима могу штетно утицати и на појединачне интересе осталих тржишних конкурената и на токове и обим интракомунитарне трговине. Отуда је закључивање оваквих споразума регулисано комунитарним прописима, док је њихова реализација под будним оком Комисије.

Према комунитарном праву забрањени сви споразуми између предузећа, одлуке удружења предузећа и договорна пракса удруживања, којима може да се на-

5. *OJ No L 173*, 30.06. 1983, p. 1.

6. *OJ No L 173*, 30. 6. 1983, p. 5.

7. *OJ No L 359*, 28. 12. 1988, p. 46.

несе штета трговини између држава чланица и чији су циљ или последица спечавање, ограничавање или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта.

У члану 81(1) Амстердамског Уговора о оснивању, изричито су поменути само неки од облика понашања предузећа којима се спречава, ограничава или нарушава конкуренција, као што су: непосредно или посредно утврђивање цене или других услова размене; ограничавање или контролисање производње, пласмана, техничког развоја или инвестиција; подела тржишта или извора снабдевања или дискриминација пословних партнера у истим пословима. Набрајање није исцрпно, већ само најчешћих и најизразитијих облика.

Пошто наведеним договарањем предузећа крше правила фер или лојалне конкуренције такви споразуми се сматрају ништавим.

Ипак, пошто је у комунитарном праву конкуренције прихваћен модел радне или функционалне конкуренције (*workable competition*) као могуће, а не модел савршене или апсолутне конкуренције, то се потпуна слобода тржишних субјеката може ограничити или жртвовати у мери у којој то захтевају конкретне околности или се ограничење може оправдати позитивним економским или социјалним ефектима. Тако посматрано, комунитарно право конкуренције представља само средство за остварење виших циљева, као што су заједничко и унутрашње (јединствено) тржиште, а касније економска и монетарна унија.

Отуда су, од општег правила о забрани тзв. картелних споразума, дозвољени одређени изузеци који могу бити имплицитно толерисани од стране надлежних националних органа и од Комисије, или су као такви експлицитно предвиђени Уговором о оснивању. У досадашњој пракси први су углавном оправдавани правним, а други економским разлозима. У првом случају је непримењивање наведених строгих правила конкуренције из члана 81(1) Уговора о оснивању, на поједине картелне споразуме оправдавано применом општег начела грађанског права *de minimis non curat lex* у коме је имплицитно садржано и прихваћено и правило разума - *rule of reason* (познато у антитрустовском законодавству САД). Према правилу *de minimis*, ако се спорним понашањем другим учесницима на тржишту наноси повреда која није "знатна", што се цени према околностима или ситуацији на тржишту која би постојала да спорног понашања нема, такви споразуми се могу сматрати дозвољеним и на њих се неће применити одредбе члана 81. Уговора о оснивању.⁸⁾ У овом смислу је Суд правде у једном случају заузео став да се одређена ограничења конкуренције могу сматрати прихватљивим, ако су неопходна за остваривање позитивних циљева, ако при томе потпуно не елиминишу конкуренцију на "значајном делу тржишта."⁹⁾

Суд је са сличним образложењем оправдао и понашање предузећа, у ситуацијама када на тржишту нису створени услови за конкуренцију, ако се спорним пона-

8. Комисија је у свом Саопштењу од 3. септембра 1986. године минорне договоре дефинисала као договоре који не покривају више од 5% тржишта производа или услуга и у којима учествују предузећа чији је укупни промет мањи од 200 милиона екија (еура).

9. Случај 26/76, *Metro-Saba*, ECR, 25.10. 1977.

шањима (сарадњом и договорима) не може повредити конкуренција јер она и не постоји или је тако слабог интезитета да се и њена повреда квалификује као незнатна повреда.¹⁰⁾

У другом случају је самим одредбама члана 81(3) Уговора о оснивању изричито предвиђено да се примена забрана из члана 81(1) "може изузети" на поједине врсте карателних споразума. Овакви изузеци се правдају економским тзв. *cost-benefit* приступом и потребом да се не спречава по сваку цену сарадња између предузећа која би могла довести до општег технолошког напретка или је у функцији општег интереса, под условом да је штета која тиме настаје мања од користи која се очекује од такве сарадње између предузећа. Комисији је дато право да у оквирима који су предвиђени Уговором о оснивању у сваком конкретном случају пронађе равнотежу између неопходне конкуренције и корисне сарадње између предузећа и да на основу такве оцене квалификује конкретни споразум или као дозвољени изузетак, или да на њега примени одредбе члана 81(1).

Одредбама члана 81(3) Уговора о оснивању ЕЗ ови изузеци су експлицитно предвиђени за:

- споразум или групу споразума између предузећа;
- одлуку или групу одлука удружења предузећа;
- договорну праксу или групу договорне праксе, који доприносе унапређењу производње или расподеле робе или унапређују технички или економски развој, а истовремено корисницима омогућавају правично учешће у тако оствареним погодностима и који:

а) не намећу предузећима ограничења која нису неопходна за остваривање тих циљева;

б) не дају могућност тим предузећима да битан део производње искључе из конкуренције.

Ако су кумулативно испуњена сви наведени услови, Комисији је дато ексклузивно право да по поступку одређеном *Правилном Савета број 17*, донесе одлуку којом допушта такве појединачне или групне споразуме, одлуке или договорну праксу и изузме их од примене члана 81(1) Уговора о оснивању, (*појединачни и групни изузеци*), без обзира што није спорно да се њим нарушава конкуренција.

Да би се предузећа могла позивати на поменуте изузетке потребно је да или:

10. Нпр. у областима екстензивне државне регулативе, као у случају *Suiker*. Здружени случајеви 40-48, 50, 54-56, 111, 113 и 114/73 *Suiker Unie and Others v Commission (Sugar) (1975) ECR I663*. У овом случају Суд је одбио став Комисије да је договором између италијанских произвођача и извозника спречена конкуренција на домаћем тржишту са образложењем да је конкуренција већ била значајно ограничена актима италијанске владе. У другом случају Комисија је дала негативно одобрење на споразуме између удружења произвођача цемента у Белгији и предузећа за производњу креча ("природног цемента") у случају *Re Cement Makers Agreement*, са образложењем да између поменутих предузећа није постојала природна конкуренција, па није могла бити ни извитоперена. Повреда конкуренције се не мора тицати само односа непосредно ангажованих предузећа, већ и трећих лица.

а) обавесте Комисију о споразуму у питању и затраже посебно одобрење, или да

б) сачине такву врсту споразума који се може подвести под већ дозвољене групне изузетке.

У првом случају реч је о поступку *нотификације*, односно о појединачним изузећима од примене одредби члана 81(1) на конкретне споразуме на основу захтева његових учесника. Спровођењем оваквог поступка Комисији је омогућена *a priori* контрола понашања предузећа. У другом случају полази се од претпоставке да одређене категорије споразума могу повољно утицати на развој привреде и да се стога на њих не примењују забране из члана 81(1). Применом оваквог поступка *групних или блок изузећа*, Комисији је омогућено да изврши накнадну *a posteriori* контролу таквих споразума.

За предмет овог рада је од значаја само примена правила о блок или групним изузећима на тзв. вертикалне споразуме који садрже вертикална ограничења.

3. Правно регулисање и поступак изузећа по категоријама у досадашњем периоду

Одредбама члана 81(3), ранини члан 85(3) Уговора о оснивању, предвиђена је само могућност изузимања наведених врста споразума од примене забране из прве тачке истог члана, али није одређен поступак за такво изузеће, односно одобравање таквих споразума. За њихову примену Савет у складу са овалашћењима из ранијег члана 87. Уговора о оснивању, 1962. године донео посебно Правило број 17 о спровођењу одредби чланова 85. и 86. (скраћено Правило број 17), којим је на општи начин дефинисао споразуме који се могу третирати као дозвољени изузеци. Правилу су на општи начин као дозвољени изузеци одређени они споразуми за које се претпоставља да могу имати позитивно дејство на привреду или је такво позитивно дејство доказано. Међутим, на Комисију је пренето искључиво овлашћење да то потврди својом одлуком, како би се обезбедио "високо централизован" систем претходног одобрења.¹¹⁾ Како је за доношење поменуте одлуке Комисија о сваком случају морала бити унапред обавештена у форми тзв. нотификације, Комисија је временом била једноставно затрпана бројним предметима. Делимично смањење индивидуалних нотификација Комисија је постигла коришћењем тзв. општих саопштења (*general notices*) у којима је разјаснила услове под којима се на конкретну рестриктивну праксу уобичајено неће применити одредбе члана 85(1) Уговора о оснивању. Потпуније растерећење Комисија је постигла тек када је на основу нових комунитарних Правила Савета: 19/65/ЕЕС¹²⁾, 2821/71/ЕЕС¹³⁾ и 1534/

11. *White Paper on the Rules implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty*, Brussels, 28.04. 1999., р. 8, тач. 9.

12. *OJ No L 36*, од 6.3. 1965, р. 533.

13. *OJ No L 285*, 29.12. 1971, измењено Правилу No 2473/72, од 19.12. 1972, *OJ No L 191*, 29.12. 1972.

91¹⁴⁾ добила овлашћење да сопственим Правилима одреди на које *категорије* споразума се неће примењивати забране из члана 85(1).

На основу тако пренетих легислативних овлашћења Комисија је донела низ *правила о групним или блок изузецима* у којима су наведени споразуми који се као такви, по својој природи, сматрају дозвољеним и изузетим од примене члана 85(1) Уговора о оснивању. За њихово постојање се не захтева појединачно одобрење. Довољно је да заинтересоване стране свој споразум саставе у складу са односним *правилом* и да се било пред националним судовима, или пред Судом правде позову на такве блок или групне изузетке. У питању су споразуми из оних области за чији економски развој постоји посебан интерес, а који према схватању Комисије не могу озбиљно угрозити конкуренцију.

У досадашњој пракси Комисија је посебним *правилима* одобрила пет групних изузетака за вертикалне споразуме и споразуме о трансферу технологије, који се односе на:

- право искључиве дистрибуције;¹⁵⁾
- право искључиве куповине;¹⁶⁾
- дистрибуцију у аутомобилској индустрији и пружање сервисних услуга;¹⁷⁾
- франшизинг;¹⁸⁾
- трансфер технологије¹⁹⁾

Осталим правилима Комисија је, на основу Правила Савета број 2821/71, регулисала групне изузетке у хоризонталним споразумима који се односе на:

- специјализацију;²⁰⁾
- лиценце;²¹⁾
- развој и технологију (*R & D*);²²⁾
- know-how;²³⁾
- линијске конференције;²⁴⁾
- систем компјутерске резервације у авионском сектору;²⁵⁾
- заједничко планирање, координацију и консултације у вези учешћа у тарифама и услугама на аеродромима;²⁶⁾

14. *OJ No L 143*, 7.6. 1991, p. 1.

15. Commission Regulation 1983/83, од 30. 06. 1983, *OJ 1983, L 173/1*, измењено Правилем 1582/97, од 30.07. 1997, *OJ No L 214*, од 6/8/ 1997, p.2.

16. Commission Regulation 1984/83, од 30. 06. 1983, *OJ 1983, L 173/5*, са изменама у *OJ 1582/97*, од 30.07. 1997, *OJ No L 214*, 6.8. 1997, p. 2.

17. Commission Regulation 1475/95, од 28.06.1995, *OJ No L 145*, 29.6. 1995, p. 25.

18. Commission Regulation 4087/88, од 30.11. 1998, *OJ No L 359*, 28.12. 1988, p. 46.

19. Regulation (EC) No 240/96, од 31. 01. 1996, *OJ No L 31*, 9.2. 1996, p. 2.

20. Commission Regulation 417/85, *OJ 1985, L 53/1*.

21. Commission Regulation 2349/84, *OJ 1984, L 219/15*, са изменама у *OJ 1985, L 113/34*.

22. Commission Regulation 418/85, *OJ 1985, L 53/5*.

23. Commission Regulation 556/89, *OJ 1989, L 61/1*.

24. Commission Regulation 4056/86, *OJ 1986, L 378/14*.

25. Commission Regulation 2672/88, *OJ 1988, L 239/13*.

26. Commission Regulation 2671/88, *OJ 1988, L 239/9*.

- пружање услуга руковања на аеродромима.²⁷⁾

На крају, Комисија је на основу овлашћења из Правила Савета број 1534/91, донела и правила о блок изузећима одређених споразума из сектора осигурања.

Ако су предузећа закључила споразум који се по садржини може подвести у неки од наведених споразума, односно *правило Комисије* које се односи на ту врсту блок изузетака, сматраће се допуштеним без потребе да се о томе захтева посебно одобрење, без обзира што садржи извесне клаузуле о ограничавању конкуренције. Уствари, поступак је упрошћен на тај начин што су *правилима* предвиђене и набројане или две или три врсте рестриктивних клаузула према којима се цени да ли је конкретни споразум обухваћен блок изузетком. У ранијим *правилима* Комисија је наводила две врсте рестриктивних клаузула, односно две листе таквих клаузула: једне које су дозвољене, тзв. беле клаузуле или листа белих клаузула, и црне клаузуле или листа црних клаузула. У каснијим *правилима*, почев од *Правила о лиценцама*, Комисија је увела и трећу врсту, тзв. клаузуле за ограничења из зелене зоне, или са зелене листе. Комисија је листе поменутих ограничења састављала узимајући у обзир своје раније одлуке, као и праксу Суда правде.

У складу са тим, споразуми који садрже клаузуле (одредбе) о ограничавању конкуренције које се могу подвести под прву "белу листу", сматраће се допуштеним и у складу са дозвољеним блок изузећима. Ако се у споразуму могу наћи ограничавајуће клаузуле са "црне листе", такав споразум се не може изузети од примене члана 85(1) Уговора о оснивању, и сматраће се недопуштеним. Кад споразум садржи клаузуле са "зелене листе" предузећа морају пријавити Комисији оваква ограничења и ако у року од шест месеци у посебном поступку који је означен као "опозициони поступак" не буду оглашене као супротне конкуренцији, сматраће се допуштеним. Отуда се у овом смислу сви картелни споразуми могу поделити и на споразуме који нису дозвољени, споразуме који могу бити дозвољени и споразуме који су дозвољени.²⁸⁾

4. Шта је револуционарно у новом правилу

Након тридесетпетогодишње примене наведеног система групних изузетака на вертикална ограничења Комисија је открила низ недостатака које је резимирала у свом Саопштењу о примени комунитарних правила конкуренције на вертикална ограничења²⁹⁾ и у тзв. Зеленој књизи о вертикалним ограничењима у политици конкуренције у Европској заједници.³⁰⁾ У поменутих документима Комисија је констатовала да је у примени постојећих комунитарних правила о блок изузећима

27. Commission Regulation 2673/88, OJ 1988, L 239/17.

28. Оваква подела је прихваћена у званичној публикацији Комисије: *EEC Competition Policy in the Single Market, Periodical 1/1989, European Documentation, Luxembourg, 1989.*

29. Communication from the Commission on the application of the Community competition rules to vertical restraints, Follow-up to the Green Paper on Vertical restraints

30. *Green Paper on Vertical restraints in EC Competition Policy*, COM (96) 721 final, of 22.01. 1997.

ма исувише инсистирано на легалистичком приступу и поштовању стриктних формалних захтева, уместо да се води рачуна о стварном (економском) дејству таквих споразума. То се, са једне стране, негативно одражавало на правну сигурност и тржишну конкурентност мањих предузећа јер их је спречавало да међусобним споразумима користе вертикална ограничења пошто не располажу значајнијом тржишном моћи док су, са друге стране, таквим формалистичким приступом, као дозвољени били третирани и споразуми између великих предузећа којима се наметана вертикална ограничења. Каснијом санкцијом коју би Комисија изрицала таквим великим предузећима није се могло постићи реално обештећење.

Констатовано је, такође, да су постојећим (наведеним) комунитарним правилима о групним изузећима били обухваћени само вертикални споразуми који се односе на преперодају финалне робе (готових производа), а не и полупроизводи и услуге, тако да је значајан део вертикалних споразума остао изван домашаја изузећа, без обзира што њихови субјекти нису имали значајнију тржишну снагу. Због ових недостака требало је изменити раније Правило Савета број 19/65, којим је Комисија била овлашћена да својим правилима одобри примену одредби члана 81(3) на поједине категорије вертикалних споразума, у том смислу што би се у новим решењима више уважавали економски разлози и ефекти које такви споразуми реално производе.

5. Вертикална ограничења према новом правилу

5.1. Појам дозвољеног вертикалног споразума

Под вертикалним споразумима се, у смислу одредби члана 2. Правила, сматрају споразуми или договорна пракса између два или више предузећа од којих свако оперише, за сврхе споразума, на различитом нивоу производње или у ланцу дистрибуције, којима су регулисани услови под којима стране могу куповати, продавати или препродавати одређену робу или услуге. Ако такви споразуми садрже клаузуле којима се у смислу члана 81(1) ограничава конкуренција таква ограничења се означавају вертикалним ограничењима.

Овакви споразуми и договорна пракса (у даљем тексту споразуми) ће бити сматрани као дозвољени изузеци, тј, као споразуми који задовољавају услове из члана 81(3) Уговора о оснивању, ако су закључени између предузећа која нису међусобни конкурентни (неконкурентна предузећа), одређени споразуми између конкурентних предузећа или одређених удружења продаваца на мало, као и вертикални споразуми који као помоћне одредбе садрже одредбе о уступању права интелектуалне својине, као и одговарајућу договорну праксу.

При усвајању појма дозвољених вертикалних споразума пошло се од више фактора, међу којима је посебна пажња дата структури тржишта код испоруке и куповине и тржишној снази конкретних предузећа која се мери њиховим уделом (учешћем) на релеватном тржишту или према бруто оствареном промету. Као

критична граница прихваћено је учешће од 30% на релевантном тржишту и годишњи промет од 50 милиона еура. На основу ових критеријума одредбама члана 2(2) Правила, одређено је да се одредбе члана 81(1) Уговора о оснивању не примењују на "вертикалне споразуме са или између удружења предузећа и његових чланова, или између таквих удружења и његових добављача, само ако су сви његови чланови трговци на мало робом и ако ни један од чланова удружења, заједно са повезаним његовим предузећима, не остварује годишњи приход већи од 50 милиона еура.

Као дозвољени изузеци се сматрају и вертикални споразуми који садрже одредбе које се односе на уступање купцу или коришћење од стране купца права интелектуалне својине, ако ове одредбе не представљају основни циљ таквих споразума и ако се директно односе на коришћење, продају или препродају робе или услуга од стране купца или његових клијената. И у једном и у другом случају потребно је и да тржишно учешће од стране добављача не прелази износ 30% на релевантном тржишту на коме продаје робу или услугу. У случају вертикалних споразума који садрже обавезе искључивог снабдевања, предвиђени изузеци се сматрају дозвољеним ако учешће од стране купца не прелази 30% на релевантном тржишту на коме купује уговорену робу или услугу.

5.2. Основне карактеристике усвојених решења³¹⁾

1. *Свеобухватноста примене вертикалних блок изузећа.* Уместо досадашњих унапред дефинисаних пет врста вертикалних споразума под које су се могли у циљу изузећа подводити конкретни споразуми, новим Правилем су постојећи блок изузеци замењени јединственим групним изузећем које важи за све вертикалне споразуме са вертикалним ограничењима. Поред тога, ново Правило ће се примењивати на сву робу у свим фазама дистрибуције, а не као до сада само на робу која се налази у финалној фази продаје, као у случају продаје крајњим потрошачима. Групни изузеци ће се примењивати и на услуге, које су у досадашњем систему биле изузете.

2. *Примена критеријума тржишне снаге - учешћа на тржишту.* За све споразуме у којима учешће снабдевача на релевантном тржишту не прелази 30%, ако не садржи одређене антиконкурентске клаузуле важи претпоставка да воде побољшању производње или дистрибуције и да потрошачима омогућавају правдено учешће у погодностима. Ипак, пошто се Правилем не могу оправдати споразуми који садрже ограничења која нису неопходна за постизање напред наведеног позитивног дејства и ако нису у складу са условима из члана 81(3) Уговора о оснивању, то је Комисији дато право да опозове примену ових изузетака и спречи предузећа да се користе наведеним погодностима, али ће оставити прелазни период од шест месеци странама да измене свој споразум. Ово се посебно односи на вертикалне споразуме који садрже одређене врсте изразитих антиконкурентских ограничења,

31. *European Union News*, September 1999.

као што су минималне или фиксиране продајне цене, као и одређене врсте територијалне заштите.

3. *Метод непосредног изузећа - директна примена одредби члана 81(3) Уговора о оснивању.* Уместо досадашње формулације, према којој се одредбе члана 81(1) Уговора о оснивању могу изузети од примене, новим Правилем је у члану 2. изричито предвиђено да се поменуте одредбе *неће* примењивати на тзв. дозвољене изузетке. Овакав законодавни приступ појачава правну сигурност обухваћених тржишних субјеката и требало би да ојача њихову конкурентну способност.

4. *Уведене су само изв. црне клаузуле.* Према претходним решењима предузећа су била дужна да се придржавају и белих и црних клаузула. Укидањем белих клаузула и увођењем само две врсте црних клаузула: забрањених тврдих ограничења и неконкурентних обавеза, саговорцима је враћена пуна слобода уговарања.

5. *Укинути су захтеви за претходном нотификацијом.* Према претходном режиму предузећа су била обавеза да о споразумима који нису били обухваћени тзв. блок изузећима, обавесте Комисију. Новим Правилем ова обавеза нотификације је укинута, а за споразуме који нису обухваћени блок изузећима више не важи претпоставка да су *a priori* незаконити. Од предузећа се захтева да сачине предлог споразума у складу са посебним водичем. Ако су такви споразуми у складу са водичем или се може показати да су сачињени у доброј вери никакве казне неће казније бити наметане.